

1944, 8. září. Banská Bystrica. — Nařízení Slovenské národní rady o zajištění německých a arizovaných podniků.¹

Slovenská národní rada sa usniesla na tomto nariadení:

§ 1.

1. Živnostenské a iné zárobkové podniky, závody a účasti na nich,² ktoré sú vo vlastníctve osôb nemeckej národnosti, sa štátom zaistujú.

2. To isté platí aj o živnostenských a iných zárobkových podnikoch, závodoch a účasťiach na nich, ktoré boli terajšími vlastníkmi nadobudnuté buď podľa právnych noriem o židovských podnikoch, alebo súkromnoprávnou smluvou, uzavretou po 6. októbri 1938 s osobou, uvedenou v § 1., 2. a 4. nariadenia zo dňa 9. septembra 1941, č. 198 Sl. z. o právnom postavení židov, a to aj vtedy, keď tieto podniky boli prevedené na osoby tretie.

§ 2.

1. Doterajším vlastníkom a správcom podnikov, uvedených v § 1 sa zakazuje vydávať a vy-

¹ Mimo toto nařízení přijala SNR jen několik nepřilíživých významných legislativních opatření, která tak či onak zasahovala do hospodářského života anebo dočasně omezovala soukromovlastnická práva: nař. čís. 13/1944 Sb. n. SNR o přechodném opatření půdy pro rolníky-utečence nuceným krátkodobým nájmem, čís. 15/1944 Sb. n. SNR o dočasném zákazu zcizení a omezeních při zatížení nemovitostí, čís. 17/1944 Sb. n. SNR, jímž byla pověřena banskobystrická filiálka Slovenské národní banky výkonem práv a povinností Národní banky, čís. 19/1944 Sb. n. SNR o změnách lhůt ve věcech daní, cel, poplatků apod. a čís. 24/1944 Sb. n. SNR o přechodném zastavení výplaty úroků státního dluhu.

Při posuzování této stránky činnosti SNR nutno opustit někdejší aprioristická hlediska a přihlížet ke konkrétní historické situaci a pořadí naléhavosti úkolů, před nimiž revoluční orgány za povstání stály. Nelze však říci, že by komunisté ponechávali stranou problematiku řešení ekonomicko sociálních otázek: články v Pravdě a Novém slově systematicky pojednávají o revolučních programových požadavcích v této oblasti. Mimo to pozvedají hlas v naléhavých případech.

Svědčí o tom např. následující pasáž ze zápisu o plenární schůzi SNR ze 14. září 1944: „Člen SNR Kubač poukazuje na to, že treba venovať zvýšenú pozornosť otázkam sociálnym a využiť všetky okolnosti na zlepšenie sociálneho postavenia robotníctva. Zistilo sa na pr., že mnohé závody byly zatvorené, hoci s ohľadom na situáciu sa nemusely zavrieť. V iných podnikoch nechcú zamestnávateľia vyplácať robotníkom mzdu počas poplachov. Všetky tieto otázky bude treba skúmať a riešiť, aby sa odstránila nespokojnosť robotníctva a bude treba potrestať zamestnávateľov, ktorí zanedbali svoje povinnosti. Slovenskej národnej rade musí záležať na tom, aby robotníctvo bolo spokojné.“ (Podle orig. zápisu — ASNR Bratislava.)

Nařízení o zajištění německých a arizovaných podniků ponechávalo nedotknuté podniky luďácké buržoazie, slovenských fašistů a kolaborantů, pokud nepatřili mezi arizátory. V nařízení se dále nehovoří o součinnosti se závodními ani národními výbory při jmenování a dosazování správců. Pouze ve směrnících pověřenectva SNR pro věci hospodářské a zásobovací čís. 267/44-prez. ze dne 12. 9. 1944 se ukládá národním výborům a okresním úřadům, aby vyhotovily do konce září 1944 seznamy všech německých a arizovaných podniků v okrese a u každého podniku uvedly, koho navrhuji za vnuceného správce (OA B. Bystrica, pob. Brezno n/Hr., f. OÚ Brezno, čís. D 2852/1944). Vnucené správy však byly ustanovovány již předtím, např. 9. 9. 1944 do podbrezovských železáren (tamtéž, čís. D 2832/1944), při čemž výměr byl poslán na vědomí toliko okresnímu úřadu v Brezně.

Povstalecká Slovenská národní rada nepřijala obdobné legislativní opatření vůči bankám, resp. filiálkám bank, tež vlastnil němečtí anebo domácí fašisté. Ani nařízení SNR o národní správě čís. 50/1945 Sb. n. SNR z 5. 6. 1945, které se již řídko zásadami Košického vládního programu a nahradilo nevyhovující ustanovení povstaleckého nařízení čís. 11/1944 Sb. n. SNR, neuválilo národní správy za peněžní ústavy. Stalo se tak teprve o dva a půl měsíce později, 24. srpna 1945, po energickém zásahu a velké politické kampani KSS nařízením čís. 100/1945 Sb. n. SNR o národní správě v peněžních ústavech a pojišťovnách.

² 22. září 1944 vydalo pověřenectvo pro věci hospodářské a zásobovací také předběžné směrnice pro národní výbory o zabezpečení zemědělských usedlostí, opuštěných Němci. V případě, že opuštěné hospodářství mělo předpoklady pro další provoz, měl místní národní výbor jmenovat správce a ponechat hospodářství nedotknuté. Nemohlo-li však hospodářství zajistit pro nedostatek krmiv živočišnou výrobu, musil MNV zjistit, kolik dobytek je třeba odprodat a okresní úřad pak prostřednictvím okresního vykupovače Slovpolu přebytečný dobytek zpeněžil (viz AÚD KSS Bratislava, čís. příř. 12.206/55).

konávať opatrenia, ktoré by narušili alebo zmenšili majetkovú podstatu podnikov, alebo ohrozili ich riadny chod. Sú povinní viesť a spravovať tieto podniky so starostlivosťou riadneho obchodníka v súlade s hospodárskymi, národnými a inými verejnými záujmami štátu.

2. Dočasní správcovia menovaní podľa vlád. nar. č. 137/39 Sl. z. v znení nariadenia s mocou zákona č. 327/ Sl. z. a č. 197/40 Sl. z. a podľa nariadenia s mocou zákona č. 273/41 Sl. z. zostávajú vo svojich funkciách až do vymenovania núteného správcu, podľa tohoto nariadenia.

3. Na dočasných správcov vzťahujú sa všetky ustanovenia tohoto nariadenia, aj nariadenia s mocou zákona č. 273/41 Sl. z.

§ 3.

1. Povereníctvo Slovenskej národnej rady pre veci hospodárske a zásobovacie vymenuje do podnikov uvedených v § 1 nútených správcov.³

2. Povereníctvo Slovenskej národnej rady pre veci hospodárske a zásobovacie môže od vymenovania núteného správcu odhliadnúť v tých prípadoch, keď doterajšie vedenie podniku poskytuje svojou politickou, národnou, mravnou a odbornou kvalifikáciou, dostatočnú záruku za to, že podnik, resp. závod bude spravovaný podľa § 2.

§ 4.

Povinnosti a práva núteného správcu určí povereníctvo Slovenskej národnej rady pre veci hospodárske a zásobovacie.

§ 5.

1. Ak sú súčiastkou podniku nehnuteľnosti, poznačí sa zavedenie i zrušenie vnútenej správy do príslušnej knihy. Poznámka má ten účinok, že nútenú správu možno viesť proti každému, kto po poznámke nadobudol práva k podniku.

2. Ak je držiteľ podniku zapísaný vo firemnom registre, poznačí sa v tomto registre u príslušného krajského súdu uvalenie vnútenej správy, meno núteného správcu, ako aj zrušenie vnútenej správy.

§ 6.

Exekúciu na podniky a účasti zaistené podľa tohoto nariadenia možno vykonať len so súhlasom povereníctva Slovenskej národnej rady pre veci hospodárske a zásobovacie.

§ 7.

Kto poruší tieto ustanovenia, dopúšťa sa prečinu a potrestá sa trestom na slobode do 5 (päť) rokov a peňažitým trestom do 10 miliónov korún, prípadne konfiškovaním majetku.

§ 8.

Toto nariadenie vykoná Povereníctvo Slovenskej národnej rady pre veci hospodárske a zásobovacie.

Slovenská národná rada

Sb. n. SNR, čís. 11/1944.

[56]

1944, 10. září. Banská Bystrica. — Slavnostní provolání, ohlašující svolání sjednovacího sjezdu Komunistické strany Slovenska s Československou sociálně demokratickou dělnickou stranou na Slovensku.

³ Ve vzpomenuých směrnících pověřenectva SNR pro věci hospodářské a zásobovací z 12. 9. 1944 se pravilo, že vnučeným správcem arizovaného podniku se může stát i jeho bývalý židovský majitel; toto opatření však nebylo míněno jako restituční.